

Η νέα συζήτηση περί ταυτοτήτων στην Τουρκία

ΓΝΩΜΗ

ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ

Η πρόσφατη αναφορά του προέδρου της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στην «αδελφότητα Τούρκων, Κούρδων και Αράβων» επανέφερε στο προσκήνιο τη συζήτηση περί θρησκευτικών, εθνικών και εθνοτικών ταυτοτήτων και τον ρόλο τους στη σύγχρονη Τουρκία. Είχε προηγηθεί προ μηνός περίπου μια συνέντευξη του νέου πρέσβως των Ηνωμένων Πολιτειών στην Τουρκία Τομ Μπάρακ στο κρατικό πρακτορείο ειδήσεων Anadolu. Παρά το επιχειρηματικό του παρελθόν και την προφανή απουσία εντυπώσεων σε θέματα ιστορίας, ο κ. Μπάρακ βρήκε την ευκαιρία να απονείμει εύσημα στο σύστημα των οθωμανικών μιλλιτιών το οποίο αναγνώριζε μερική διοικητική αυτονομία διαφόρων εθνοθρησκευτικών κοινοτήτων και εξασφάλιζε την επιβίωσή τους σε καθεστώς πολυπολιτισμικής συνυπάρξεως. Προσέθεσε δε ότι το σύστημα αυτό θα μπορούσε να εφαρμοσθεί και σήμερα στη Μέση Ανατολή με την Τουρκία να βρίσκεται στο επίκεντρο αυτής της πρωτοβουλίας. Το ζήτημα απέκτησε νέες διαστάσεις όταν αποκαλύφθηκε ότι προ μηνών σε συνεδρίαση της κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματός του, ο πρόεδρος του ακροδεξιού Κόμματος Εθνικιστικής Δράσεως (*Milletçi Hareket Partisi*-MHP) Ντεβλέτ Μπαχσελί πρότεινε τον διορισμό ενός Κούρδου και ενός Αλεβίτη αντιπροέδρου της κυβέρνησεως.

Πολλοί αναλυτές θεωρούν ότι στο πλαίσιο της προσπάθειας αναμορφώσεως της τουρκικής πολιτικής κόνιστρας, η τουρκική κυβέρνηση επιχειρεί τον αναπροσδιορισμό των θεμελίων της τουρκικής εθνικής ταυτότητας διά της αμφισβήτησεως θεμελιωδών παραδοχών της κεμαλιστικής ιδεολογίας. Μπορεί οι κεμαλιστές να αρνήθηκαν την πολιτική ισότητα στα μέλη των μη μουσουλμανικών μειονοτήτων και να επεδίωξαν την έξωσή τους από την Τουρκία, ήσαν όμως διατεθειμένοι να αναγνωρίσουν πλήρη πολιτικά δικαιώματα σε όσους μουσουλμάνους πολίτες ήταν διατεθειμένοι να παραμερίσουν τις θρησκευτικές και εθνοτικές τους ταυτότητες

και να υιοθετήσουν αυτούσια την κεμαλιστική εθνική ιδεολογία, η οποία όμνυε στην ενότητα του τουρκικού έθνους και τον κοσμικό χαρακτήρα του κράτους και της κοινωνίας. Υπό τις συνθήκες αυτές, υπήρξαν πολλοί Κούρδοι και καταγωγή πολίτες της Τουρκίας οι οποίοι έφθασαν σε ανώτατα κρατικά και πολιτικά αξιώματα, ουδείς όμως άσκησε πολιτικά επί τη βάση της κουρδικής του ταυτότητας. Ολοι παρουσιάσθηκαν ως επιτυχημένα παραδείγματα εντάξεως (ή αφομοιώσεως) στην τουρκική πλειονότητα. Αντιθέτως ισχυρότερες απεδείχθησαν οι προκαταλήψεις εναντίον των Αλεβιτών την καταγωγή πολιτών της Τουρκίας, καθώς μετρημένες είναι οι περιπτώσεις πολιτικών αλεβιτικής καταγωγής που έφθασαν σε ανώτατους κρατικούς και πολιτικούς θώκους, με τον τέως πρόεδρο του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος (*Cumhuriyet Halk Partisi*-CHP) Κεμάλ Κιλισντάρογλου να είναι ένας από αυτούς.

Τι σημαίνουν όλα αυτά επί της ουσίας; Μια προσπάθεια αναδιοργανώσεως της τουρκικής κοινωνίας βάσει εθνοτικών και θρησκευτικών κοινοτικών κριτηρίων θα αποσκοπούσε στην εμπέδωση ενός αυταρχικού μοντέλου διακυβερνήσεως. Θα απειλούσε, επίσης, την πολιτική και κοινωνική νομομοποίηση των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων της Τουρκίας που αρνήθηκαν τις προνεωτερικές τους ταυτότητες, με σκοπό να γίνουν οι στυλοβάτες της κεμαλιστικής Τουρκίας. Χωρίς αναφορές στο σουννικό ισλάμ ως συγκολλητικό στοιχείο της τουρκικής ταυτότητας, αλλά και αρνούμενη τη στροφή της Τουρκίας μακριά από το δυτικό πολιτισμικό και πολιτικό πρότυπο, η κεμαλιστική μεσαία τάξη φοβάται ότι θα αντιμετώπιζε τη μεταχείριση που επεφύλαξε η ίδια στις μη μουσουλμανικές μειονότητες της Τουρκίας κατά τη διάρκεια του περασμένου αιώνας.

Ο Ιωάννης Ν. Γρηγοριάδης είναι αναπληρωτής καθηγητής του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Μπιλκεντ και επικεφαλής του Προγράμματος Τουρκίας του **EUIAMET**